

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2679

Vragen van de leden **Bontenbal**, **Boswijk** en **Inge van Dijk** (allen CDA) aan de Ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van Buitenlandse Zaken en van Justitie en Veiligheid over *het tegengaan van buitenlandse beïnvloeding bij de verkiezingen* (ingezonden 6 juni 2025).

Antwoord van Minister **Uitermark** (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) (ontvangen 7 juli 2025).

Vraag 1

Bent op de hoogte van het bericht van RTL Nieuws «Desinformatie als wapen: Rusland mengt zich in verkiezingen in Polen en Roemenië»?¹

Antwoord 1

Ja, hiervan ben ik op de hoogte.

Vraag 2

Hoe reëel acht u de kans dat ook Nederland bij de aankomende verkiezingscampagne als doelwit zal worden gezien door andere staten voor hun grootschalige online desinformatiecampagnes?

Antwoord 2

Voorbeelden uit landen om ons heen laten zien dat verkiezingen doelwit kunnen zijn van (statelijke) actoren die democratische processen in Europa willen beïnvloeden of verstoren. De inlichtingen- en veiligheidsdiensten waarschuwen al langer dat ook Nederland doelwit kan zijn van statelijke inmenging.² Daarom volg ik nationaal en internationaal de ontwikkelingen rond de weerbaarheid van verkiezingen op de voet en zet ik mij in om dreigingen te signaleren, tegen te gaan en waar nodig te mitigeren.

Vraag 3

Is Nederland naar uw mening goed genoeg bestand tegen eventuele grootschalige buitenlandse online desinformatiecampagnes zoals bij de Roemeense presidentsverkiezingen?

¹ RTL Nieuws, 17 mei 2025, «Desinformatie als wapen: Rusland mengt zich in verkiezingen in Polen en Roemenië» (<https://www.rtl.nl/nieuws/buitenland/artikel/5509316/desinformatie-cyberaanvallen-rusland-verkiezingen-polen-roemenie>).

² AIVD Jaarverslag 2024

Antwoord 3

Het kabinet werkt samen met de veiligheids- en ketenpartners samen om de effecten van desinformatiecampagnes tijdens verkiezingen tegen te gaan. Tegelijkertijd zijn ons kiesstelsel en het verkiezingsproces robuust. Mede door het pluralistische parlementaire stelsel van evenredige vertegenwoordiging dat in principe minder kwetsbaar is dan een meerderheidsstelsel zoals het «winner takes all» stelsel waarbij er slechts één kandidaat of partij wint (bijvoorbeeld bij een presidentsverkiezing). Ook is het verkiezingsproces minder kwetsbaar voor digitale dreigingen doordat de kiezer met een papieren stembiljet stemt, dat vervolgens handmatig wordt geteld. Desondanks blijf ik scherp op mogelijke kwetsbaarheden in ons proces, in onze eigen context.

Recent heb ik uw Kamer een brief gestuurd over het tegengaan van risico's op buitenlandse beïnvloeding in het verkiezingsproces.³ Maatregelen betreffen onder andere het organiseren van verkiezingstafels met relevante (veiligheids)partners, het organiseren van een online veiligheidsbriefing voor gemeenteambtenaren, het bevorderen van het (online) publieke debat en het versterken van de weerbaarheid van politieke partijen. Ook gaat het kabinet desinformatie rond het verkiezingsproces tegen met de Rijksbrede strategie voor de effectieve aanpak van desinformatie.⁴

Met het oog op de geopolitieke ontwikkelingen en de reële dreiging tegen de nationale veiligheid wil ik eerder en beter zicht krijgen op de verspreiding van (buitenlandse) desinformatie gericht op het ondermijnen van het verkiezingsproces en het ondermijnen van maatschappelijke stabiliteit rond de verkiezingen. Hiervoor worden waar nodig nieuwe bevoegdheden of wettelijke grondslagen gecreëerd. Dit vraagt een zorgvuldige afweging. De benodigde nieuwe bevoegdheden of grondslagen zullen niet voor de Tweede Kamer verkiezingen van 2025 worden geïntroduceerd. Voor de aankomende verkiezingen wordt daarom binnen het huidige instrumentarium verkend welke extra inspanningen nodig zijn. Eventuele ervaringen van de NAVO-top worden hierin meegenomen. Om voorbereid te zijn voor volgende verkiezingen start ik de voorbereidingen voor het introduceren van nieuwe bevoegdheden en het creëren van grondslagen. Uw Kamer zal daarover in het najaar nader worden geïnformeerd.

Ten slotte laat ik verschillende onderzoeken uitvoeren. In september start een studie die, samen met de Europese Commissie, is uitgezet bij de OESO. Deze studie onderzoekt de wijze waarop andere Europese lidstaten detectie van buitenlandse desinformatie hebben ingericht en de eventuele mogelijkheden die dit biedt voor Nederland. De studie volgt op een eerdere ambtelijke verkenning van de Minister van BZ⁵ en sluit aan bij de voorbereidingen die het kabinet treft voor het introduceren van nieuwe bevoegdheden en het creëren van grondslagen om beter zicht te krijgen op de verspreiding van desinformatiecampagnes gericht op het ondermijnen van het verkiezingsproces en het ondermijnen van maatschappelijke stabiliteit rond de verkiezingen.⁶ Daarnaast laat het kabinet de impact van des- en misinformatie op de Nederlandse democratische rechtsstaat onderzoeken.⁷ Ik houd nauw contact met de onderzoekers om tussentijdse uitkomsten mee te nemen in de inzet voor het verbeteren van het zicht op desinformatiecampagnes.

Ook in Europees verband is er aandacht voor democratische en maatschappelijke weerbaarheid. Het voorstel tot het realiseren van een European Democracy Shield is hier onderdeel van en wordt nu uitgewerkt. Op basis van eerste gesprekken hierover is op te maken dat de onderwerpen verkiezingsintegriteit en het tegengaan van buitenlandse desinformatie onderdeel van het Shield worden.⁸ Ik onderschrijf de noodzaak van dit initiatief en steunt de Europese Commissie actief in het bevorderen en het faciliteren van Europese samenwerking ter bescherming van onze democratische processen.

³ Kamerstukken II, 2024/2025, 36 552, nr. 12

⁴ Kamerstukken II, 2023/24, 30 821, nr. 230

⁵ Kamerstukken II, 2023/24, 30 821, nr. 230, p. 9

⁶ Kamerstukken II, 2024/2025, 36 552, nr. 12

⁷ Kamerstukken II, 2024/25, 30 821, nr. 254

⁸ Commitments made at the confirmation hearings of the Commissioners-designate 2024–2029, p. 314–334

Vraag 4

Kunt u aangeven welke mogelijke gevaren van buitenlandse online desinformatiecampagnes voor de aankomende verkiezingen in Nederland op dit moment worden voorzien?

Antwoord 4

Online desinformatiecampagnes kunnen de integriteit van verkiezingskandidaten of politieke partijen schaden. Ook kan het verkiezingsproces worden ondermijnd door bijvoorbeeld de opkomst te beïnvloeden, of de integriteit van het verkiezingsproces in twijfel te trekken. Het kabinet onderkent deze gevaren en neemt daarom maatregelen om de effecten van desinformatiecampagnes tegen te gaan, zoals omschreven in vraag 3.

Vraag 5

Heeft u inzicht in welke mogelijke onderwerpen door buitenlandse mogendheden als Rusland aangegrepen kunnen worden in online desinformatiecampagnes gericht op Nederland om te leiden tot onder andere polarisatie? Zo niet, bent u bereid om u hierop te oriënteren?

Antwoord 5

Rusland probeert westerse landen geregeld in een kwaad daglicht te stellen, westerse bondgenootschappelijke en maatschappelijke eenheid te ondermijnen en politieke besluitvorming en de publieke opinie te beïnvloeden. Dit gebeurt zowel heimelijk als openlijk en zowel in het digitale- als in het fysieke domein. Rusland weet hierbij opportunistische bestaande westerse maatschappelijke thema's en grieven aan te grijpen voor beïnvloedingsoperaties⁹. Daarom is het van belang dat het publieke debat in Nederland goed functioneert en burgers toegang hebben tot transparante informatievoorziening. Een goed geïnformeerde samenleving is niet alleen veerkrachtiger, maar ook beter in staat om kritisch en verantwoord te handelen. Het kabinet neemt verschillende maatregelen om het publieke debat te bevorderen, bijvoorbeeld via de Rijksbrede strategie voor de effectieve aanpak van desinformatie.¹⁰ Daarnaast wil ik, zoals omschreven in het antwoord op vraag 3, met oog op de geopolitieke en technologische ontwikkelingen eerder en beter zicht krijgen op de verspreiding van desinformatiecampagnes gericht op het ondermijnen van het verkiezingsproces en het ondermijnen van maatschappelijke stabiliteit rond verkiezingen. Daarvoor worden waar nodig nieuwe bevoegdheden of wettelijke grondslagen gecreëerd. Uw kamer zal daarover nader worden geïnformeerd.

Vraag 6

Kunt u aangeven welke maatregelen er momenteel al zijn om buitenlandse (online) desinformatiecampagnes zoals bij de Roemeense presidentsverkiezingen tegen te gaan? Welke rol spelen de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) en de inlichtingendiensten hierin?

Antwoord 6

Het kabinet beschikt over een combinatie van verschillende instrumenten om de weerbaarheid van verkiezingen tegen buitenlandse inmenging en ongewenste beïnvloeding te waarborgen, zoals omschreven in vraag 3. Zo gaat het kabinet, onder mijn coördinatie, de ondermijnende impact van desinformatie tegen via de Rijksbrede strategie voor de effectieve aanpak van desinformatie.¹¹ Bij deze aanpak is, naast andere departementen, ook de NCTV betrokken vanuit haar coördinerende rol op nationale veiligheid, in het bijzonder de aanpak statelijke dreigingen. Wanneer desinformatiecampagnes door statelijke actoren de nationale veiligheidsbelangen schaden, zorgt de NCTV voor een gecoördineerde afgestemde opvolging en inzet van instrumentarium. Ook nemen de verschillende veiligheidspartners deel aan de verkiezingstafels.

⁹ AIVD Jaarverslag 2023, Themaverhaal: Rusland bleef ook in 2023 de confrontatie met het westen zoeken.

¹⁰ Kamerstukken II, 2023/24, 30 821, nr. 230

¹¹ Kamerstukken II, 2023/24, 30 821, nr. 230

De inlichtingen- en veiligheidsdiensten doen onderzoek naar statelijke actoren en in welke mate zij een dreiging vormen voor de nationale veiligheid. In dat onderzoek kan ook worden gestuit op pogingen tot beïnvloeding, manipulatie of verstoring van verkiezingen, of het verspreiden van desinformatie. Als dit het geval is zullen de diensten partners voor wie dit relevant is informeren, zodat deze hiernaar kunnen handelen. Een voorbeeld hiervan is dat de Nederlandse inlichtingendiensten in juni 2024 hebben geholpen om een Russische digitale beïnvloedingscampagne te verstoren, die was gericht op het beïnvloeden van het Amerikaanse publieke debat.¹²

Vraag 7

Op welke wijze wordt uitvoering gegeven aan de aangenomen motie Krul/Ceder waarin verzocht werd om mogelijke aanscherpingen van de digitaaldienstenverordening (DSA) te onderzoeken en daarmee ook een DSA 2.0 voor te bereiden? Kunnen deze aanscherpingen ertoe leiden dat online platforms makkelijker kunnen worden aangesproken op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid om meer te doen tegen desinformatie?¹³

Antwoord 7

De DSA is sinds 17 februari 2024 volledig van kracht. Mogelijke aanscherpingen dienen te worden gebaseerd op nieuwe inzichten en evaluatie van de wet. De eerste evaluatie van de verordening dient de Europese Commissie uiterlijk 17 november 2027 te hebben afgerond. Dat is het eerste moment waarop er mogelijk een voorstel tot herziening komt. Dat is ook het moment om te bezien of de DSA effectief is gebleken in het aanpakken van de verspreiding van desinformatie via online platformen en eventueel moet worden aangescherpt.

Ter voorbereiding op de evaluatie onderhoudt het Ministerie van Economische Zaken doorlopend contacten met andere lidstaten (incl. gelijkgestemde lidstaten), maatschappelijke organisaties, toezichthouders, bedrijven en andere ministeries, om te begrijpen hoe de uitvoering van de DSA en het toezicht daarop verloopt en wat er beter kan of moet. De informatie en signalen die dit oplevert zullen vanzelfsprekend worden gebruikt in het kader van het evaluatieproces. Daarbij zal het Ministerie van Economische Zaken uiteraard de samenwerking zoeken met gelijkgestemde lidstaten.

Vraag 8

Bent u ervan op de hoogte dat Zweden een «psychological defence agency» heeft opgericht met het oog op onder andere het tegengaan van desinformatie? Bent u bereid om met een voorstel te komen hoe we dit in de (nabije) toekomst ook in Nederland vorm kunnen geven?

Antwoord 8

Ik ben op de hoogte van de Zweedse «Psychological Defence Agency» en sta met hen in contact over (mogelijke) dreigingen en het uitwisselen van ervaringen. Naast Zweden zijn er ook andere gelijkgezinde partners die beschikken over soortgelijke instrumenten voor de detectie van statelijke informatieoperaties. Zo heeft Frankrijk bijvoorbeeld VIGINUM. Daarom start, zoals omschreven in antwoord 3, in september een onderzoek naar de wijze waarop andere Europese lidstaten detectie van buitenlandse desinformatie hebben ingericht en de eventuele mogelijkheden die dit biedt voor Nederland.

Vraag 9

Bent u bereid om een bewustwordingscampagne op te zetten in aanloop naar de verkiezingen om te wijzen op de gevaren en het bestaan van buitenlandse desinformatiecampagnes op sociale media? Zo niet, waarom niet?

Antwoord 9

Ik ben bereid om meer publiekscommunicatie op te zetten rond desinformatie tijdens verkiezingen, aanvullend op reeds bestaande campagnes, zoals www.elkestemtelt.nl. Daarnaast kijk ik naar reeds bestaande initiatieven en

¹² Kamerstukken II 2023/24, 26 643, nr. 1208

¹³ Kamerstuk 36 531, nr. 17.

hoe ik deze kan ondersteunen zodat zij een beter bereik hebben tijdens de verkiezingen.

Vraag 10

Bent u bereid om verdere aanvullende maatregelen te nemen voor de aankomende verkiezingen? Zo ja, welke?

Antwoord 10

Ja, dat ben ik. Maatregelen om dreigingen voor het verkiezingsproces tegen te gaan worden doorlopend tegen het licht gehouden. Zoals aangegeven in antwoord 3 en in de Kamerbrief tegengaan van risico's op buitenlandse beïnvloeding in het verkiezingsproces¹⁴ werk ik uit welke extra inspanningen nodig zijn om eventuele dreigingen tijdig te signaleren en te mitigeren. Eventuele ervaringen van de NAVO-top worden hierin meegenomen. Ook ben ik in gesprek met politieke partijen om gezamenlijk te kijken wat partijen kunnen doen om hun digitale weerbaarheid te vergroten.

¹⁴ Kamerstukken II, 2024/2025, 36 552, nr. 12